

Омладина

ЛИСТ УЈЕДИЊЕНОГ САВЕЗА АНТИФАШИСТИЧКЕ ОМЛАДИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Година III

Београд, 2 март 1945

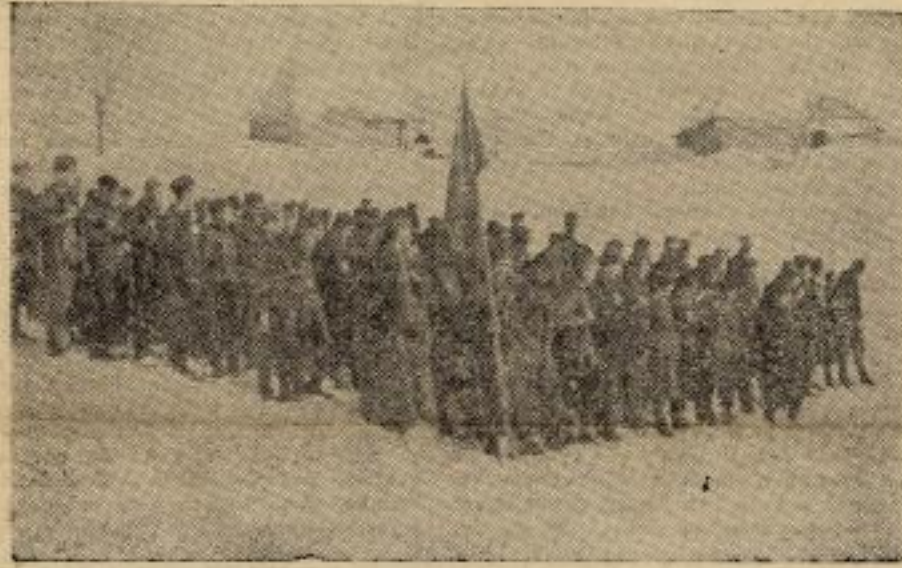
Број 34

Већ три године у огњу народно-ослободилачке борбе високо се вије застава II пролетерске бригаде

Легендарна II пролетерска бригада формирана је 1 марта пре три године у Чајничу. Рођена је у најтежим данима народне историје. Борци II пролетерске на њеном формирању примили су епском снагом и извршили велике задатке, које је пред њих тада поставио друг Тито. Историја није забележила тежи и славнији пут једне идеје и акције, од идеје и акције пролетера у ослободилачком епу наших народа. Ту славу часно дели и носи II пролетерска која је са својом старијом сестром I пролетерском са братском IV и V Црногорском бригадом постала срж и језгро народне армије. Само невидљива свест, херојство са самоодрицањем, велико људско, човечанско срце

шли у води, на леду, пута на коме је требало стотинама километара кроз кањоне Пиве и Таре по непроходним босанским шумама преко кршева и врлати на уморним плећима пренети рањене другове и увек бити спреман за прихватање борбе. Наше оружје, муниција и одело било је код непријатеља. Од њега смо отимали и њиме га тукли, тако смо бранили свако село и град, бранили стоку и храну од окупаторске пљачке, чували и штитили ослобођену територију и болнице од усташког и четничког крвања. Постајали смо рођени синови свих народа и били велики за сваки крај наше земље. Бранили смо народ и њихову имовину са пушком и помагали се ко-

личних бандита познали су добро вештину њене руке у бацању бомби. «Славно је бити бомбаш», «Част је бити пушкомитраљезац» — «Омладинци морају бити први то је закон бригаде II пролетерске. Пикало је стотину пута пронео извештаје по двококзним стазама, стотину пута кроз кишне метале, а када је непријатеља тукао светио је и гађу тилковима, палу заједно са другима из свога баталона у једном јуришу код Вугојна. Паше младе војничарке, другарице борци руководиоци увек су били са својим друговима сауда. Превити рањенога друга у ветри куршума и изнети га са околишта не мислећи на свој живот то је била снага наших другарица које није знала за препреке ни застоје. Зато су наше чете ударале на двоструко јачег непријатеља, зато је штедећи малорозничке често пута борба вођена само бомбама. Такви су били наши бомбашки који су се доорављено јавили по ов из баталона колико их је свјет било при преласку Лима, такви су били наши пушкомитраљезци који су и у офанзиве изнели све пушкомитраљезе, такве су биле наше топчије које су својим противником тукли на тридесет метара бункере у Лиму, који су на својим леђима кроз Сутјеску из у офанзиве изнели топ са бацачима.

Борци 4 бат. II пролетерске бригаде на прослави 16-год. Црвене армије

које је откуцавало кроз крваве окршаје и бесане мержеве, могло је створити од слободнаоружаних и неопремљених, у борби са надмоћним непријатељем, ову војску која данас носи назив Југословенске армије. Синови наше јуначке Шумадије потомци својих слободарских предака, ужичани, поморавци, чечани, они који су први разгорели пламен народног устанка и прекачили се у десетомесечним бојевима по србијанским селима и планинама, они који су у студеном фебруару кроз борбу газили ледени подизали Лим понели су тада заставу пролетера која се високо вијорила кроз Санџак, Босну, Херцеговину, Далмацију, Црну Гору и Србију. Славни марш II пролетерске од њеног оснивања испунио је са 22.740 километара. На овом другом путу за три године без предака водила је 140 великих битака неколико стотина мањих акција, изабацила из строја 61.000 непријатељских војника, заробила 177 топова, 386 камиона, 10 танка, 58 тенкова, 103 мотоцикла, 178 радио станица, 3331 бацача, 1308 митраљеза, 653 машинице, 1397 пиштоља, 34.706 пушака, 2060 коња, уништила 15 локомотива и неколико стотина вагона. Њен пут водио је по непроходним гудрама, снежним планинама и глечерима чија је висина достизала преко 2.000 метара. Снегови, кише, ветрови, глад, непријатељске ветре, утврђења, артиљеријска и авионска бомбардовања били су стапни пратиоци на томе путу кроз III, IV, V, VI, VII офанзиву и на крају победоносном маршу кроз Србију крајем прошле године. Победоносни пут од Чајнице преко Влашенице, Хан Пијеска, Дурмитора, Сњајевине, Гата, Зелене Горе, Трескавице, Купресе, Вугојна, Манаџе, Јајца, Ливна, Грахово, Имотског, Неретве, Калиновика, Дрина, Маглића, Вучева, Пиве и Таре, Сутјеске, Кошура, Миљевине, Викова, Кладња, Озренја, Романије, Фоче, Плевара, Брана, Андријевице, Златибора, Ибра, Повлеца, Таре, Јабланице, Топлице, Београда, Краљева, Чачке, Ужича до Срема и Дрине — то је бледа шема бојишта II пролетерске против Немача и Италијана, усташа, четника, нацистичких, латифењача, Бугара, белогардајца, домобране и шифтара. То је бледа слика марше са три месеца глади, 35 дана храњива конским мевом, кроз голотињу и босотињу преко надолних река, стотине непрославних ноћи на отвореном пољу у снегу ки-

сом док је у даљини одјекивало «Ој Мораво моје село равно», као симбол борбе младих Србијанаца за одбрану свога далеком зајачаја, за одбрану Србије борбом, за слободу других народа. А у бригаду која је 2—4 пута попуњавана прошло је 14—16.000 бораца. Долазили су и стапали се у њу синови Црне Горе, Санџака, Босне и Херцеговине и Далмације, борили се са младим Србијанцима, гинули једни за друге бранећи заједничку домовину, кућу и своју крв челично братство и јединство. За ово часно дело друг Тито нам је рекао: «Омладина наше II пролетерске бригаде која је прошла кроз многе крајеве, која је упознала сву беду наших народа створена још много пре окупације налајала се још више једном великом мисљу да се из ове данашње велике и тешке борбе мора родити нешто боље, нешто што ће дати наш напавени народ на виши ступањ човека, јер би у противном све ове жртве које данас дајемо биле узалудне.»

«Наша II пролетерска је бригада младого нерештаја, бригада омладине, рекао је друг Тито. «Наши бомбашки и пушкомитраљезци» говорио је са поносом Луна, а бригада је била и једно и друго. Њикало, Буха, Перича и још колико њих били су баџи, шегрти, чобанчићи, али њих није могло нико наговорити да остану када је требало ићи на дугачки пут жестоких борби. У бригади они су расли и уздизали се. Буха је многе бункере разнео бомбама, а своје искуство у рушењу кућа, којима ни топови нису ништа могли, скромно је причао омладини Југославије на I конгресу. Многе битке започињале су бомбама нашег бомбаша у чијем се диму он није видео а тамо где није могао да дохвати високе бункере, држали су га на раменима и рукама Милка и «Зера». Чувана бомбашка одељења са «Црним Бончулом» и «Цицером» такмичила су се по четима, међу баталонима. Пређени узастопце верним пушкомитраљезима Шошом, Перичом и другима освајали су стотине непријатељских утврђења, стотину утврђених бункера усташких легија на Купресу, Ливну и другим градовима извршавајући часно наређења друга Тита. Из њих није заостејала ни Рада Шинковић похваљивана неколико пута чији је митраљез тако прецизно тучио у десетдневним узастопним јуришима II пролетерске на Купресу. Десетине чет-

ПОКУШАЈ РАЗБИЈАЊА ЈЕДИНСТВА ХРВАТСКЕ ОМЛАДИНЕ

Омладина Хрватске, како српска тако и хрватска, најактивније учествује у борби за ослобођење земље од окупатора и издајника. Она је ујединила све своје снаге у широком омладинском покрету, у Уједињеном савезу антифашистичке омладине Хрватске, и тако организована она је постала најактивнији и најборбенији дио Јединствене народно-ослободилачке фронте Хрватске. Омладина је у току рата постала важан фактор у политичком животу, то је нова генерација коју више никада неће водити ни ветри разни политички шлекуланти. Она представља снагу на коју се могу са сигурношћу ослонити органи демократске народне власти у изградњи и обнови наше нове државе.

Омладина Хрватске постигла је те успјехе зато јер је неуморно радила на остварењу јединства целокупне омладине у борби против окупатора и свих његових помагача. То јединство није створено одједном, неким декретом. Њега је стварала српска и хрватска омладина у заједничким јуришима, где су девали своју младост и животе најбољи омладинци и омладинке. На све покушаје окупатора и домаћих изрода да изазову братоубилачки рат, омладина је одговорала појачаним ударцима по непријатељу, још је черше збијала своје редове. Данас кад је већ ослобођен претежни дио Југославије, омладина Хрватске окупља и припрема све своје снаге за одлучно и коначно чишћење наше домовине од окупатора и издајца.

У овим пресудним данима кад је потребно да сваки омладинцац и омладинка даду све за борбу, поново се јављају стари опробани непријатељи нашег јединства. Јављају се сада под новом маском. Пропеа је покушај окупатора и домаћих издајца — усташа и четника — да изазову братоубилачки рат. Пропеа је покушај Мачена и његове клике да одрате хрватску омладину од народно-ослободилачке борбе. Али они не мирују. Данас ти исти непријатељи говоре: «Болшевистичка опасност пријети вјери и цркви. Они су нашли своје агенте међу разним свећеницима који са проповједаница бацају проклетство на све што помену нашу народну војску, који забрњују приступ у цркви свакој омладинци ако је разговарала са партизаном. Ти исти свећеници који су остајали нијемци на сва злодела окупатора извршена над нашом омладином, почели су одједном да се «брику» за њену срећу и будућност. Они говоре омладини да не долази на партизанске митинге, да не помаже партизана јер је то неморално.

Како заправо окупљају ти свећеници у тим тако званим крижарским организацијама? Они окупљају углавном разне профашистичке усташко-мачековске елементе. Чланови тих организација јесу јуноштинци усташке младежи и сви они који су се вазали и сарађивали на било који начин са окупатором и усташама и који још и данас из два душе мрзе нашу борбу.

Поједини попови покушавају да обнелву и оживљавају разне крижарске организације како би један дио омладине одартали од судјеловања у народно-ослободилачкој борби. На Брачу и у Далмацији су покушали окупити омладинке на бази борбе против псовке, али изван и против Уједињеног савеза.

А ко су ти свећеници који злоупотребљавају своју дужност за дјеловање против народно-ослободилачког покрета? То су такви типови који су најсрданије помагали усташе у њиховим хрватим дјелима као на пријер поп у Новиграду Подравском, који је мобилизирао омладину за усташе и набављао им специјалне ножеве за кљање! То су људи који није ганула несреће и патње наших народа, које им је мило окупатор и домаћи издајци. То су завјери полудјале од бијеса што се наш народно-ослободилачки покрет неумољиво развија и шири, те гази на свом путу све народне издајнике.

За кога уствари раде те крижарске организације видимо најбоље из ових пријера. И поједини крижари у граду Пекрацу, послје ослобођења пишу

Уједињени савез антифашистичке омладине Хрватске окупља у својим редовима и организује за борбу против окупатора сву антифашистичку и родољубиву омладину без разлике на вјеру и политичку припадност. У УСАОХ-у налази се велик број омладине из разних крижарских и осталих вјерских организација из Варандина, Крапина, Бјеловара, из Славоније, читава крижарска организација отока Крка итд. Велики дио те омладине бори се са њима у руду, а други неуморно ради за фронт. Многи од њих постали су руковођиоци у народно-ослободилачком покрету. Уједињени савез је довољно широк да у своје редове прими сваког искреног родољуба који хоће да судјелује у овој великој народној борби.

Шта онда значе покушаји издавања омладине из Уједињеног савеза и стварање посебних крижарских организација, ван УСАОХ-а? Ти покушаји јесу откривају најмјере непријатеља да под маском вјере разбију наше јединство, наш омладински покрет. Окупатор, усташе и Мачекова клика ујединили су се у настојању да спрече победоносни завршетак народно-ослободилачке борбе. Они заједно дјелују и данас кад окупљају разне профашистичке елементе за разбијање омладинског покрета.

Омладина Хрватске добро познаје све те непријатеље, долазили они под било каквом маском. Она ће будно пазити и чувати најдрагоцијену таковину своје борбе и најјаче оружје у борби против непријатеља — јединства.

Милка Куфрин

„Душебрижници“ на послу

„Поп у Новиграду Подравском је мобилизирао омладину за усташе и набављао им специјалне ножеве за кљање.“

Поп у Новиграду Подравском: „Уз благослов божи примите свете причешће.“

Загорна Стољковић

НА ФРОНTOВИМА

ЗА ВРЕМЕ ЗИМСКЕ ОФАНЗИВЕ ЦРВЕНА АРМИЈА ЗАРОБИЛА ЈЕ И УНИШТИЛА ПРЕКО 1,150.000 НЕПРИЈАТЕЉСКИХ ВОЈНИКА

Зимска офанзива Црвене армије, навиђена по својој снази, спомнила је снажну, дуго припреману одбрану Немачке и одбацила непријатеља далеко на запад. На фронту дугом 1200 км, од Балтичког мора до Карпата, Црвена армија је постигла одличне резултате, пресудне победе за брже уништење фашизма. Ти су се успеси одразили и на Западном фронту. Велике победе Црвене армије омогућиле су немачку зимску офанзиву против Савезника на западу. Створени су сви услови за садашњу повећану активност савезничких офанзивних операција.

Брзми маневрима Црвена армија васто изолује непријатељске груповације и продире дубоко на немачку територију. У заносности поводом 27-годишњице Црвене армије, маршал Сталин је објавио да је за време зимске офанзиве Црвена армија у упорним борбама напредовала од источне Грчке до доњег тока Висле 270 км, од мостобрана на Висли, јужно од Варшаве, до доњег тока реке Одре 230 км, а од Сандомирског мостобрана у дубину немачке Шлезвије 400 км. За то време освојено је преко 300 градова, око 10.000 окова које су произвођаче тенкова, авиона, оружја и муниције, преко 2.400 железничких станица и пресечено 1.200 железничких пруга у дужини од 15.000 км. Немачки гуоци за ово кратко време изгубили су преко 330.000 војника и официра, а у уједињеним око 800.000.

НОВИ ПРОДОР МАРШАЛА РОКОСОВСКОГ

Трупе II белоруског фронта под командом маршала Рокосовског направиле су нови продор у Померанији. Настављајући офанзиву Црвена армија ујединила непријатељски отпор западног од града Хойнице. За четири дана офанзивних борби снаге Црвене армије напредовале су 70 км, заузеле 7 градова и преко сто других насеља. Освојена су јоко учвршћена непријатељска одбрањена упоришта. Настављајући даље напредовање заузеле су Нойштетин. Црвена армија у свом надирању пресекала је све комуникације између Данцига и Штетера, а даљим напредовањем према Балтику прети опасност пресецања комуникације Данциг—Штетин и изоловање немачких груповација у Коридору Данцишине области и Померанији. Овим изненадним продором потпуно је се разбито лево крило немачке одбране. Према мишљењу неких коментатора услед повећане активности трупа маршала Коњева, о којима је јављено непријатељски извештаји, и осталих бомбардовања Берлина и учесталих претстојних општих напада на Берлин. После једномесечне опсаде и упорних борби

трупе I белоруског фронта под командом маршала Лукова потпуно су овладали градом и тврђавама Познань. За време борбе око Познань Црвена армија је заробила 23.000 немачких војника и официра на челу са командантом тврђаве и његовим штабом. Запљено је 365 авиона, 32 тенка, 594 топа и велике количине другог ратног материјала. Противник је изгубио само у ратима преко 25.000 војника и официра. Ликвидирањем непријатељског гериксона у Познань Црвена армија очистила упоришта која је у силном налету оставила изоловано иза себе, а и ослободила важну комуникацију за снажење фронта.

Борбе за уништење непријатељских трупа у Источној Пруској настављају се. Трупе I украјинског фронта стежу обруч око Бреславе, освајајући поједине предграђа. Са југа су већ продире у град и освајају поједине блокове кућа.

УСПЕШНИ НАПАДИ НА НЕМАЧКЕ ГАРНИЗОНЕ И КОМУНИКАЦИЈЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ

У Источној Босни комбинованим ударцима са севера и истока, а обухватајући са југа преко реке Спрече, наше снаге су заузеле и ослободиле Грачаницу. Том приликом је уништено 200 непријатељских војника, а заробљено 27. Настављајући напредовање северозападно од Грачанице после тродневних борби наше снаге пресекале су комуникацију Грачаница—Градачац заузимањем важних непријатељских упоришта Сокол, а на западу пресечен је друм који од Грачанице преко села Лукагице води за Модричу. На тај начин изравнато је десно крило са линијом фронта јужно од реке Спрече и на широком фронту је угрожена непријатељска комуникација у долини реке Босне.

После ослобођења Травника наше јединице наставиле су напредовање на целом подручју Зеница—Бусовача. Упркос жилавом непријатељском отпору наше јединице после снажних напада ликвидирале су 16 непријатељских упоришта и спомиле спољни обруч одбрањених места. На јурши је заузета јако утврђена железничка станица Бусовача. Том приликом је заробљено око 100 војника и официра, а уједињено око 300. На подручју Јање Борбе и даље трају. Бочним нападима наших трупа непријатељ је на многим местима пресечен. Сада се уништавају непријатељске груповације и наставља напредовање.

СВЕ ВЕЋА АКТИВНОСТ САВЕЗНИКА НА ЗАПАДУ — САВЕЗНИЦИ СУ НА ШИРОКОМ ФРОНТУ ФОРСИРАЛИ РЕКУ РУР

Великим успесима Црвене армије на Источном фронту, који су приморали Немце да пребацију своје јединице са запада и југа на Источни фронт па чак и авијацију, створени су услови за савезничку офанзиву на Западном фронту. На већем броју сектора Сигфридове линије је изложена непрестаним савезничким ударцима, чије снаге стално расту. Трупе IX америчке армије и I америчке армије форсирале су на широком фронту реку Рур. Заузет је већи број места међу којима Дилх и Дирен. Заузимањем Јидиха и Јидена разбијана су јака немачка упоришта на главној линији немачког „Ахенског положаја“ који штити прилазе Колну.

После заузимања Клеве и Гоха на северном крилу Сигфридове линије, I ка надска армија настављајући офанзивне операције проширује свој клин који је продором у немачке одбрањене положаје. Северно од Ехтернаха савезничке снаге прешле су реку Прик. У области Сарбурга проширен је савезнички мостобран. Јужно од Штразбурга трупе I француске армије и VII америчке армије заузеле су почетне положаје за напад на немачку степену одбрањену линију на овом сектору.

ФЕЛДМАРШАЛ АЛЕКСАНДЕР У ПОСЕТИ КОД МАРШАЛА ТИТА

У борби против заједничког непријатеља изоловано се јединство свих слободолубивих народа. Потврда тога јединства и признање улоге Народноослободилачке војске и народа Југославије у борби против заједничког непријатеља — хитлеровске Немачке, подучава је још једном приликом недавне посете Фрвоком савезничког команданта на Средоземљу, фелдмаршала Г. Александра.

На свечаном пријему коме је присуствовао маршал Југославије Јосип Броз Тито, фелдмаршал Велике Британије Г. Александер изразио је то признање речима: „Дигли сте се на оружје против нацистичког освајача пра више од три године, када је ратна ситуација била врло црна за нас. Ми смо стајали на нашем острвом утврђењу усамљени против Немачке, док сте ви у вашим брдима исто тако били у ширцима“.

Успешним методама герилског ратовања ви сте задржавали, десетковали непријатељске снаге од 15—20 дивизија, које су иначе могле бити употребљене

ПРИБЛИЖУЈЕ СЕ СВЕТСКА ОМЛАДИНСКА НЕДЕЉА

Прближују се дани Светске омладинске недеље, коју је организовало Свјетско омладинско веће. То дане, од 21 до 28 марта, омладине читавог света прослављаће својим појачаним радом и величанственим манифестацијама међународној солидарности и пријатељству омладине у борби против фашизма.

Омладина Југославије ће дочекати и прославити Недељу борбом на фронту, појачаним радом у фабрикама и радионицама, ма где било, ширењем просвете и доказати као што је увек доказавала, да је пуна самопоштовања, да је пуна стваралачког полета да је она, Титова омладина, спремна све дати и жртвовати за слободу и срећу свога народа.

Уочи доласка тих великих дана, Централни одбор УСАОЈ-а упутио је свим својим одборима у земљи упутства, како би се прослава у читавој Југославији одржала по јединственом плану. По тим упутствима, недељу би требало отворити 20 марта увече конференцијом, на којима би се одредило програм за целу Недељу. 24 март треба да буде дан сећања на другове који су пали у борбама. Тај дан треба да буде дан захвалности онима који су дали крвотачу за слободу. Тога дана треба да се приређују разне комеморације, земери, изложбе итд. посвећене палим друговима. Такође треба посвећивати једној родбини, носити јој дарове, помагати је на све начине. Недеља 25

марта биће дан великих манифестација међународном братству омладине. Тога дана треба исто тако организоваати велика спортска такмичења и слетове. Последњи дан Недеље биће посвећен рањеницима. Посете и дарови рањеницима, приредбе за раненике испуниће тај дан.

И остали дани треба да буду испуњени разним корисним акцијама; сама омладина мора да проналази начине да што боље прослави своју Недељу и што више допринесе фронту и победи.

Светска омладинска недеља биће недеља појачаног рада, биће видна манифестација воље омладине да ради и да се бори, да се бескрајно залаже у рату и миру за јединство и братство омладине читавог света, за бољи живот.

Спремајмо се за то да дочекамо и прославимо Светску омладинску недељу онако као што долажу омладини Југославије, омладини која је делима доказала своју љубав према домовини и своју приврженост идеји слободе.

ШТА ЈЕ С ТУРСКОМ

После закаснелог прекида дипломатских и економских односа са Немачком, Турска је пре неколико дана објавила, када је фронт од ње одмалко за око хиљаду километара, да се налази у ратном стању са Немачком. Турска се за време овог судбоносног рата против хитлеровских освајача није латала оружја, она није хтела да се придружи савезницима и свим слободолубивим народима. Она се играла неутралности. А уствари, Турска не само да је штитила јужни бок немачких освајача, него је поред све наглашавајуће неутралности активно помагала Немце. Турска је снабдевала Немачку најпотребнијим сировинама. Од сто хиљада килограма хрома, које је добила у 1943 години, она је послала Немачкој 47.000 тона. Турска је слала у Немачку 90% свога извоза. Служба Турске хитлеровској Немачкој ишла је до те мере да је Енглеска морала обуставити помоћ Турској. Прошле године господин Черчил је рекао: „Кад бисмо послали оружје Турској она би се само чистила — ако би и то знали да раде“.

Она је хтела да одигра улогу жандарма реакције на Балкану.

После решења Кримске конференције по коме у мировним преговорима на састанку у Сан Франциску могу учествовати само земље које до 1. марта ове године буду у ратном стању са Немачком и Јапаном, Турска се по први пут покушала да не би зајекнула да се пут осигура место у Сан Франциску, поред народа који су то право извојавали краљу.

ОМЛАДИНА МОСТАРА У БОРБИ ЗА СЛОБОДУ ГРАД ЈУНАКА

Настави слиједи...

У затворима и казнатима у којима је крвј. судачка покушавала угушити слободну мисао, у којима је уморен један од најборбенијих „младодошанаца“ мостарски омладинца Ђуро Алајчеговић, у тим истих затворима и казнатима за читаво вријеме старе, ненародне и противнародне Југославије лежали су на дугогодишњим робованима и даље најбољи омладинци Мостара.

Под руководством свога Савеза комунистичке омладине (који већ од 1922 г. руководи борбом мостарске омладине), под условима илегалности коју је изнурљива „Обзана“ омладина Мостара наставила је своју борбу за слободу и стицала борбено васпитање.

Са старијим друговима омладине је пришла стварању независних радничких синдиката. Од тога времена дошао је до изражаја раднички покрет, око кога се омладина окупљала и учила вјерности и слободи.

Године 1923 у Мостару се основао Р. ш. к. „Вележ“. Он је постао упориште и омладине. Ту се, као некад у ороуној кући поред Старог моста гдје се родила „Млада Босна“, окупљала омладина; ту су се васпитавали, ковали кадрове. Ту се, поред много других, васпитавало а касније сам постао васпитач доктор Савет Мујић.

Убрзо омладина је постала носиоца илегалног рада, носилац борбе за бољи живот. Зато је перјаница Караборћевина Пера Живковић и из Мостара оних алик времена селомјануарских — више неповољних — отпремно велику групу најбољих бораца на дугогодишња робовања у Митровици. Међу њима били су тада омладинци Мујо Пашкић, Рудолф Хрозничек, Карло Ватко. Није остало само на томе. У децембру 1922 извршено је поновно велико хапшење. Од ухапшених много су суђени. Опет је то претежно била омладина, радничка и средњошколска.

„Теловине“ слави затворени другови.

Нарастали су борбени редови. Они су јачали и одољивали непријатељу. Широке масе све више су се повезивале, окупљале око радничке класе, око бораца које је она васпитала.

Године 1936, јуна мјесеца, кад је фашизам угрозио слободу малих народа и демократију, Мостар је био узвићан манифестацијама за борбу против фашизма. Омладина из „Сокола“ као св е друге организације, узела је активниог учешћа. Пренерозно је то њихова реакционарна руководства која су управо кроз те организације желела припремити омладину и поштево грађанство за срамне дане гериле 1941 одвајајући их од радничке класе и њене авангарде.

Одмах послједије тога устједјени су економски штрајкови радника. Омладина је уложила напоре око прикупљања материјалних средстава за продржење и бољи успех штрајкова.

Од ове 1936 године Р. ш. к. „Вележ“ постао је, као и независни раднички синдикати, још масовнији. Постао је још јаче упориште омладине. Управа „Вележа“ развијала је поред нагонета и друге културе спорта и опште културни живот. Колико је Р. ш. к. „Вележ“ зроста постао појатељ младих њиди се и по томе што је управа клуба организовала учешће за љаке који су били слаби у школи. За то вријеме био им је забрављен иступ на утакмицама. Тако је било и са шегрима који нису добро изучавали своје занате.

Поново, године 1938 демократска јавност Југославије слушала је о масовним зборовима и митинзима у Мостару.

Великокрпска реакција растакала се стварањем, нарастањем широког, демократског народног покрета у сјидењу и код нас. Ти догађаји довели су и Мачека у савез са великокрпском реакцијом.

Против напредног покрета у Мостару отворено су почеле на широко радити свакојаке мрачачке класе. Соколска гласовина у Херцеговини Чедо Милић кроз соколске организације покушавао је окупити омладину у првом реду Српску.

Мачеков првак др. Бариша Смољан (министар без портфеља) заједно са Марком Сутоном био је исто тако велики пријатељ клерофашистичке организације Хрватске омладине „Крижари“, која је касније постала стуб уставства у Херцеговини. У тој организацији воспитали су се, под будним оком клерофашиста — најбољих пријатеља светеника Браде — такви овербандити као што су: Вићко Барбаршић и његова браћа, Франьо Кланчић, Мило Шувајић, Смољан, и други.

Сличних покушаја имала је и класка муслиманских реакционера као др. Рибарић или проф. Баљић и њихова мовија кроз „Итхад“ и сл.

Но цио тај посао око развијања јединства народа тај посао око ширења шовинизма уопште и код омладине напосе, напосао је на неустјед.

„Народна библиотека“ чим је претседник био др. Мујић окупила је масу омладине и поштево интелегенције и српске и муслиманске и хрватске.

Све више растао је, јачао напредни демократски народни покрет. И 1939 године а онда и 1940 широм наше земље људи су чули о крвавим демонстрацијама у Мостару. Мачекова полиција пуцала је на народ који је манифестовао своју мржњу против фашиста и његових домаћих помагача и тражио чврсти савез са демократским снагама у свијету, у првом реду са Совјетским Савезом онда јединим истинским заштитником слободе малих народа. После масовних хапшења, II функционери свадикалног покрета отпремљени су у концентрациони логор у Леногаву. С њима је било и неколико омладинца.

На есаушању полицијски агент и лудак Бувак, држећи револвер претио је старом првоборцу Ради Битанги: „Да ми није јаво метка просвирао бити га кроз главу“.

Неустрасни првоборца одговорио му је онко као што је убрзо послаке окупације прогласио Мостар: „Ја бих га теби просвирао да је и од злата“.

Шеф полиције, још тада један од усташких организатора, Хочевац бије сам замахнуо је да удари старог Раду Битангу. Није стигао. Као тигао на њега се бацио нао свезан и на есаушању премаљени омладинца Михаил Чезе, студент агрономије.

У овој групи народних првоборца био је и Рудолф Хрозничек. Поред повећаног полицијског апарата, поред појачаног терора мачековске

полиције која је постајала већ тада све више усташка, почетком 1941 године поново су избиле демонстрације. У тим судбоносним данима и српска и хрватска реакција потресала се од моћног гласа против фашизма и домаћих помагача.

Јединство у издјаи — Јединство у борби за слободу

Четири-пет дана послје објаве ратног мачековски полицијски апарат под руководством шефа полиције Хочеваца положио је заклетву Павелићу.

Срца младих људи хрлали су у војску. Тражили су да се наоружају и ставе под команду војних власти, тражили су да се отаџбина брани. У току само једног предвечења било је обучено и наоружано сто омладинца. Сурадници на захтјев команданта војне генерала Јанковића били су уведени у магацин одвешта ии одјела и оружје, а они највирни кућама. Била је тешка боја: зар не дају отаџбина да се брени!

Усташе су разоружавале војску. Ту и тамо спонтано отпор се почео давати. Борба се водила у околини града — у Циму и Илџици.

Ни тада нису дозволени: зар се заиста неће одбранити част и слобода отаџбине?

Онда је тога било доста! Под руководством Платије и СКОЈ-омладине је заједно с војском — против жеље виших обштина — повел борбу против издјанка, разоружавачкину полицију и ослободила затворене другове, међу којима је био и тада авангарда радничког покрета у Мостару Мујо Хуековић (касније убијен од четника при организовању народно-ослободилачке борбе).

Неретва је протекла мутно и крваво

Кроз неколико дана дошли су Нијемци и Италијани. Неретва је протекла мутно и крваво. Љешени недужних повили су.

Нови у Мостару парали су језики вапаји умирућих.

Професори Душан Мучибабић и Чешко Шарпић (кога је отустио усташки директор гимназије др. Матија Лопач, још за вријеме бановине Хрватске, због „рушења ауторитета школе и настанка“), јер се дружи са њима и са...) подијелили су судбину многих својих љака.

Гимназија, у којој су до недавна учили љаци, постала је судиште. Њено двориште, гдје су се до недавна

играли на сунцу, постало је страшиште. Некад је на том дворишту Слободан Вуковић пјесвао сунцу. Тих дана јула мјесеца он је усташама ту одговорио на пресуду: „Ви ме можете убити, али ће доћи другова који ће ме осветити“. Пао је храбро повед радничког првоборца Јуеуфа Чезре од чије су смрти усташки крвоцоци у користа осјећали студ. Ту, на гимназијском дворишту када су хтели прије стријељања да му вежу очи Ахмед Сефић одговорио је: „Није потребно. Комунисти гледају отворено смрти у очи“. И као пјесму сунцу, он је усликипо: „Живно дугт Сталини! Живла Комунистичка партија!“

Тих дана негдје у концентрационом логору убијен је и Миладин Чезе (кога је мачековска полиција заједно с осталим друговима, ухапшених послје демонстрација 1940, предао окупатору и усташама) и толики други знани и незнани, драги борци за слободу и Срби и муслимани и Хрвати.

Први осветници

Прва група од 28 бораца, углавном омладинца, из Мостара је кренула јула мјесеца 1941 године, да помогне и организује партизанску борбу у сјеверној Херцеговини.

А већ у усташку који се у Херцеговини, са Берковића пренио на Дилин и Палану учествовали су мостарски омладинци. Од тада прешло се на формирање партизанских јединица у сјеверној Херцеговини. На томе послу притајени четнички издајници убили су код Невесиња младог радника Маху Бижића који је у вријеме првих усташких клана тешко успио да се спаси и да на позив своје Платије крене с првом групом — с првим осветницима.

Мостарски партизани

У августу 1941 године друга једна група кренула је у коњачки срез да тамо организује партизански одред. Прве акције које су успједиле већ у октобру 1941 на први Мостар—Сарајево биле су акције мостарских партизана. Бјесници су непријатеља. Ликовао је град и слао сваком даном нове осветнице у свој одред који је до средине 1942 бројао око 400 бораца, највећим дијелом омладинца и Срба и муслимана и Хрвата. Он је постао борбена, оружана кованица братства, његов понос и слава у Херцеговини. Усташе из Бјеланића запамтиле су седмочасовну борбу и јуначку смрт де-

СПЕЦИЈАЛНЕ ШКОЛЕ ЗА ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ АМЕРИЧКЕ ОМЛАДИНЕ

Ова два градска дечака уче да посају јечам у спорове у Мериленду за време распуста.

Вођ омладинца који гаје жито, Буд Клиберн из Цеспер Каунтија, испитује један клуп кукуруза.

У Сједињеним Америчким Државама постоје специјалне школе за основно техничко образовање америчке омладине. Ови дечаки из Сједињених Држава који поправљају моторе уместо да се играју често се укључују на средњо-техничке школе уместо на редовне средње школе. Има много оваквих школа — великих установа у којима се налазе машине какве се обично могу виде-

на знања из области пољопривредне. «4-Н» клубови у Америци основани су пре 30 година на иницијативу одсека за земљорадњу Сједињених Држава. Њима управљају у сарадњи федералне и државне агенције. Циљ им је да повећају стандард живота и производње на фермама. На томе су ови клубови досада много урадили. Сваки демак и девојчица између 10 и 20 година може постати члан овога клуба ако пре тога да извесне обавезе које мора испунити. Између осталог мора се обавезати да ће постићи рекордне резултате у раду.

ДЕМОКРАТСКЕ СТУДЕНТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У РУМУНИЈИ

за потпуно искорењивање фашизма и стварање демократске Румуније

Орган националног савеза под насловом «Романија либерална објавио је извештај са заседања претставника демократских студентских организација у Румунији. На заседању су присуствовали делегати студентске национал-царинистичке, национал либералне, комунистичке, социјалистичке и земљорадничке партије и делегације студената националног савеза.

Делегати су решили да изабару комитет од претставника свих делегација који су учествовали на заседању. Примљен је следећи програм:

1. Мобилизација, организација и васпитање студената на антифашистичкој и демократској основи. Енергична борба за потпуно искорењивање фашистичког духа из студентског живота.
2. Мобилизација студената, који заједно са радничком и сеоском омладином, са Црвеном армијом и румунском војском, треба да убрзају уништење Хитлерова Немачке и њених агената у земљи.
3. Демократизација целокупног државног апарата и неодложно уклањање из њега свих легионара и фашиста.
4. Демократизација друштвеног и универзитетског образовања. Пуноправност свих студената независно од расне припадности, социјалног положаја и вероисповести.
5. Образовање студената и јачање културних веза са уједињеним народима.

НАШИ РАЂЕНИЦИ ИЗ ИТАЛИЈЕ У БЕОГРАДУ

Стигли су управо на дан прославе 27-годишњица Црвене армије. Видели су читав Београд на ногама како слави брагску Црвену армију. Видели су ослобођени слободарски Београд и осетили јасно и дубоко како су њихове тешке борбе и рана донеле диван плод.

Посетили смо групу наших рађеника која је привремено смештена у приватној станици у Милоша Великог улици. Донели смо им последње бројеве «Омладине» које су примили с одушевљењем и причали нам дуго о својим доживљајима, борби, лечењу и животу у Италији и о радосном повратку у домовину. Има их из разних крајева наше земље: из Србије, Босне, Херцеговине, Срема, Хрватске, Словеније итд. Рађеници су у борбама на разним секторима. Савезнички авиони су се спуштали на врло непогодне терене и односили их преко Јадрана у Италију где су их савесно лечили савезнички лекари. Бошњак Марко и Радих Воцо, омладинци, један из Срема а други тамо нагде са Дрине, причали су нам о том њиховом животу по италијанским болницама. Није се само лежало и још већ се и много радило, нарочито много на културном пољу. Нема скоро ни једног рађеника који није написао по неки чланак за видне новине, које су постојале по свим болницама. Ако је међу њима било писмених, њих су брзо научили писати. Држали су стално конференције и будно пратили развој борби у Југославији и у читавом свету. Они, лакше рањени, брже су оздравили и ишли одмах на разне курсеве (за шофере, тенкисте, радиотелеграфисте, авијатичара итд.).

Наших рађеника у Италији има неколико хиљада и они су смештени по разним болницама италијанских градова (Бари, Таранто, Барлета, Молфата итд.). Али све их уједињује једна мисао, мисао повратка у ослобођену домовину. По свим болницама образоване су певачке друштве наших рађеника, давана су приредбе и тако су сами саби улепшавали такав рађенички живот.

Од наше војне мисије у Бариу примали су редовно вести о приликама у земљи. Чекали су и радовали се дану који ће им донети повратак у отаџбину.

Напоследку је тај дан дошао. Пре месец дана вратили су се нашим бродом «Југославија» у слободну дубровачку луку. Многе групе су превезане у друге далматинске градове и на острва. Народ их је дочекао раширених руку, дајући им све што је требало. Ова група наших рађеника стигла је у Београд нашим камионима из Дубровника. Тежи рађеници су остали у Дубровнику и у другим далматинским градовима. Бродом «Југославија» је стигло у Дубровник укупно око 650 рађеника.

Срећни су што су стигли у Београд, у слободни Београд. Они се још опорављају, а кад потпуно оздраве поћи ће радосно у нове борбе и на нове дужности.

Предравени рађеници пред полазак на нову дужност

сетине хрватског омладинца Анте Зуанића.

Муслимански издајници из Коњица умрли су страхујући од помисли на Гау који је једне мартовске недеље усред Коњица убио Куртовића најозлоглашенијег усташу у срезу коњичком.

Омладинца Бранко Бошњак-Село био је први који је кренуо у погледу из издајничким четничким капетаном Шокићем и испуњавајући задатак погинуо.

За свој одред Мостарци су дávalи и радни све да би га добро снабдели и оспособили за што теже ударце по непријатеља.

Баши Трогачке академије су једног дана усташама из школе одијели све униформе. Кад је директор ниж. Малинар покушао предајом њака полицији дознати ко је организатор акције, баши су му најавили штрајк и побегли. Ухватавши су одмах пуштени на слободу, а он премјештен из Мостара, јер је то био један од услова да се поврате у школу.

Борбе које су водили партизани у Херцеговини биле су све аманшије. Требао је муниција и санитетског материјала. И тада је Мостар био извор.

Омладинци су санитетски материјал набављали из усташке болнице, а муницију и оружје одузимају од окупаторских војника. Њима су и наоружавали одреде нових бораца за слободу.

У пролеће 1942 године Лаца, Чамба, Трбоња и Хенци ишли су у италијански војни магацин и изнели 24.000 пушчаних метака и сутрадан их њемачком камионом — који је био на поправци код једног младог механичара, одвели до првих партизанских стража у Подвележју.

Карабинери и полицајци блеснули су. Нушкали су на све стране но успјети нису могли. Све више су осјећали како постају угрожени и окупирани у свом властитом гарнизону.

У име омладине Југославије...

С пролећа 1942 године усташки у Херцеговини расплашавало се.

Непријатељи су покушавали све да би спутали пробудене народне снаге. По том првом послу дошао је у Мостар да служи окупатору и Радичу Грбић секретар југословенског «Сокола», покушавајући народни непријатељ, организатор разбијања јединства младе генерације Југославије. Ту се није дуго задржао. Са још једним другом младим комуниста Васо Масло хули-

га је неколико пута сјекиром по глави и поред збуњених карабинера успио спасти се.

Исто тако омладинца Мустафа Аликафић са једном групом ручних бомбама вршио је неколико пута агентат на Доброслава Јевђевића, дражинског перјаниду у Херцеговини.

Васпитач усташке омладине проф. Виноко Малић, послје агентата онеспособљен је за рад.

... Spreмао се план уништења неколико стотина окупаторских официра и подофицира у самом граду.

„За краља и отаџбину“

Успјелијама је Трећа непријатељска офанзива. Тамо где нису стигли војници Роате и Негрија стигли су четници. Од 1-ог до 13 јуна 1942 године они су само у мостарском одреду на Борцима (срез коњички) преваром и мучки заклали 68 бораца, а скоро толико и убили.

У осталим дјеловима Херцеговине скоро исто тако. Немисаордно се поступао према Мостарцима јер: Мостар — то значи непомирљиви, бескомпромисни борац за слободу и њен организатор.

Кад су се наше снаге повлачиле из Санџака, Црне Горе и Херцеговине у саставу Десете бригаде, под руководством прослављених команданата Владе Шегрта и Раде Хамовића, мостарски батаљон у Босни наставио је борбу за слободу.

Оаза слободе у нашалуку Дражиних пуштаја

У Босни далеко — но ипак тако близу — били су партизани. У мислима на њих живио је вјера у њихов победоносни повратак и свијест да се борба и у њиховом одсуству мора водити.

У град су стизали борци који су остали иза снага у повлачењу испуњени болесни и рањени. Италијански фашисти и домаћи издајници изволако су зајерали Роату је пријетио смрћу породицама код којих се нађе скривени партизан. Упркос томе преко 150 бораца нашло је сигурног уточишта у граду, очинску бригу другова и топли, мајчинску његу другарица. Они су се опремали за нове дуге бојеве.

Свакодневно стизале су вјести о стријељању родољуба у Херцеговини. У граду су стрељана такође вршена. Међу првима стрељани су: Зеленика, Башагић, Ребац и други.

Четници заједно с усташком пол-

цијом и карабинерима вршили су масовна хапшења и одвођења у интернацију на Мамулу, Превлаку и друге концентрационе логоре из чије се силе неизвјесности никада више нису јавили многи и многи...

Па ипак надали су се могућности отпремања су борци и попуњаван мостарски батаљон. Мисао о слободи код народа Херцеговине није се угасила.

Феврера 1942 године прикочио се са зидова гледале исписане пароле поводом прославе 25-годишњице великога Октобра.

У фебруару 1943 године када се спремао велика офанзива на наше снаге у Босни, Далмацији и Лици извршен је и по трећи пут агентат на Јевђевића. На захтјев четника усташка подвација је поново хапсила.

Тада је на полицији мучки убијен љубимац мостарске омладине млади комуниста Сажко Шестић. Он је 1942 године са својом латором као партизан у Јужно-херцеговачком партизанском одреду, у Хрвену ухватио организатора усташких залочника над сплским народом Фра Бакулу и предао га да му народ суди, а сада «Српски осветници» — четници њега су предали тим истим усташама.

Ноћу над његовим гробом омладинци се заклањала да ће га осветити и првијем му китлао гроб. Не дуго после тога убијен је мостарски Космајан — Мујо Трбоња. А најмлађи пионир, пријатељи исто тако залогашком шефу полиције Роки, прјевали су:

„Из мезара Мујо није Доћен и ти претстојнице.“

После акције од 1 маја 1943 године Италијани су извршили нова масовна хапшења и интернирања у Италију.

Побједници са Жепча, Прозора и Сутјеске

Послије Треће непријатељске офанзиве, батаљон је ишао из побједне у побједу. Већ у децембру 1942 године у борбама на Жепчу мостарски батаљон је био похваљен од другог Тита.

Онда су дошли Четврта, па Пета непријатељска офанзива, кроз које су мостарски омладинци прошли високо држећи заставу борбе и оданости ствари наших народа. У том времену остварили су велики успјех у борбама против Централну болницу мостарских батаљон је уништио 320 непријатељских војника и официра, а сам имао једног мртвог и три лакше рањена друга.

Године ће проћи, али никада неће потамнити слава младих бораца: Младена Балорде, Предрага Шкробина, Ахмета Пингула, Мустафе Ђемаловића-Чинџе, Хасана Зехировића-Лаци који је за годину дана сам уништио 86 фашиста, Пере Лажегића, Енеса Ормана, Рифе Фрење и толико других.

Зар се може заборавити Анте Зеленика која, тешко рањен ухваћен од усташа у Четвртој офанзиви донесен у Мостар, умрући им је говорио: „Узалуд вам је све — ми ћемо побједити!“

У Петој офанзиви Шефик Обад, командир чете, сам је уништио седмил Немеца у бункеру, заплјенио «шарца» и њихову ратну опрему.

Зар се могу заборавити Нада Бајат или Мина Хаџан која је на Сутјесци уништила њемачки бункер и сама покосила митраљеским рафалима палас са последњим ријечицама: „За Тита, за слободу.“

То нису само лични примјери, то је карактеристика читавог батаљона.

Уочи бојева на Прозору Титога кратка заповјест: „Прозор мора насти“ била је драго знамење — лозинка која је ишла од бораца до бораца кроз колону, кроз батаљон. И док су трајале борбе на спољним одбрањенима града, кроз минска поља батаљон је са својим комесаром Евером Ђемаловићем ушао у град и дезорганизовао непријатељску одбрану.

Заповјест друга Тита била је извршена.

Сам на фронт — све за побједу

Послије Пете непријатељске офанзиве мостарски батаљон од скоро 400 бораца имао је свега 25 живих. (Међу погинулима на Сутјесци налази се и Сажко Пецо члан земаљског одбора УСАОЈ-а.)

Послије капитулације Италије Мостарци интернирани у Истри присључили су се у Словенији Шерцеровој бригади у којој су ишли и своју чету. Било им је свеједно где се борба води против онег непријатеља. Од њих су у животу остала тројица.

(По читаве породице учествовале су у оружаној борби и дале све своје чланове. Из породице Бриџа погинула су четири брата и једна сестра. Из породице Балача три брата: Сажко, Боде и Боро.)

Уместо суза и беспомоћне јадикове, јавили су се нови борци. Поново су одредили почели одлазити из Мостара. Јер у срцима свих људи горела је

једна жеља, била је једна мисао: „Мора се обновио батаљон, мора се тући непријатељ.“

И узалуд су Нијемци два пута подијавали вјешала усред града. 17-годишњи Драго Павлавестра им је рекао прије само вјешања своју последњу жељу: „Да на бандерама од Мостара до Берлина висе Нијемци“, а Алија Ризикало: „Да живи Стаљин и Русија! Да живи Тито и Партија!“

И не само батаљон, формирана је мостарска бригада, једна од бригада 29 херцеговачке дивизије.

Дошао је тај дан

У јулу 1941 године мајка Слободана Вуковића рекла је убицама свога сина: „Доћи ће дан када ћете се и ви пред пушкама осветника прислањати уз зид.“

Они су и њу стрељали. Па ипак дошао је тај дан — на бајонетима дугих борба за слободу. Неретва је протекла као никад до сада, као никад од сада. Она зна за више од 5.000 поганих љепина фашистичких официра и војника. Она ће знати као никад до сада, као никад од сада и за остале домове издајнике међу којима је и шеф усташке полиције Роко, или четнички мешетар Тошо Перовић и сви они на како се звали. И сви они стаће уз зид пред поваленим пушкама народних осветника.

Годинама Ти си сањао и борбо се за слободу, драги Мостаре. Давало си све за побједу и она је сада дошла на Твоје ушце. С претом можеш бити поносан, јер си своју слободу заслужуио.

И на Тебе је мислио pjesник пун мрље и проклетства на непријатеља у Твојим стиховима, у стиховима свих: Тито —

то смо ми,

сви, —

ви знате наш куршум и славу

И он је пун нас,

и велик,

и ми у њему живи,

живи за људску главу,

Зато је разумљива љубав коју осјећају сви борци, сви пријатељи народно-ослободилачке борбе према Мостару, зато толика радост кад су сазнали за Твоје ослобођење из дневне заповјести друга Тита.

Мостаре драги, о теби радо говори Тито јер Ти си дао све за слободу, јер Ти иш у слободи даи још више. Повоси се зато, Мостаре драги!

Нусрет Сеферовић

НАШИ Корњаци

Стеван Наумов

Још као гимназијалац, а нарочито у вишим разредама, радећи маршило предмети, почео је све више да мисли на свој народ, његово је срце заплатило, гледајући мучни живот свога народа. Он је почео да размишља испитујући узроке тога стања и тражећи пут по коме треба да крене да би му помогао. Он жели да сазна нешто више о његовој историји. Упознаје се са студентима из вароши, од којих сазнаје много ствари, за које дотада није знао. Студенти су му причали о Илинданском устанку, о Гоце Делчеву, о студентском удружењу «Вардари у Београду», које је водило истинску борбу за побољшање живота македонских студената и за слободу целог македонског народа. Они су му причали о општем студентском покрету, о борби коју воде народи Југославије на челу са Комунистичком партијом. Причали су му о слободном животу у Совјетском Савезу и поучавали га о Ленину и Стаљину.

Младишка душа Стеванова желила је упути га све то за њега нове ствари. Отварао се пред њим нови свет, ширили му се светлији видци. Када је завршио гимназију, одлази у Београд, где се уписује на универзитет. Ту одмах ступа у прве борбене редове студентског покрета. Сином поробљеног Македоније, он и Мирче Ацев постају одлични другови. Висок, врло крупан младић, плаве косе, црних очију, озбиљног изгледа лица, радно је и читаво неуморно. Своје знање није задржавао за себе, већ је стално дискутовао и прениосио га својим друговима.

Не могавши да у себи задржи све ново и јаке утиске, које му је пружио живот у Београду, пише писмо једном свом другу у Битољу, у коме говори о праведној борби напредних студената и радног народа. Ово писмо је пало у руке полиције и Стеву неколико дана после тога хапсе. Пред полицијом се одлично држао. Са успехом је поново први испит. Време од 6 месеци, које је одслужио у затвору, утицало је много на њега. Чим су га пустили на слободу, са још већом одлучношћу и одушевљењем наставља борбу.

За време штрајка у фабрици «Рогожарски», приликом разматрања са неким штрајкбрехерима, Стева поново пада у руке полиције. Сада бива тучен, али ни чувени агент Космајец није могао да излучи ништа од њега. Стеван се држи јуначки. Он је већ члан Комунистичке партије.

После пуштања из затвора одлази у Битољу, где ради неуморно на разним организационо-политичким задацима. Он постаје велики организатор, обогаћен знањем и искуством, које је стекао у борбама, демонстрацијама, у затвору у Београду.

Ускоро затим је дошла и срамна капитулација старе Југославије и у Македонију долазе бугарски фашисти. Бугарска полиција, добро обавештена од старих агента који су служили и великокрспној реакцији, почела је да врши пристојност над Стевом, тражећи згодан момент да га ухапси.

На Илиндан 1941 године, заједно са Кузманом Јосифовским, организовао је прву демонстрацију у Битољу.

Месец дана после овога, долазе агенти његовој кући да га ухапсе. Код куће су били Стева и још један друг Коце Металецот. На питање агоната, дали ту станује Стеван Наумов, Стевина и мајка хладнокрвно одговара да је пре два дана отпутовао за Софију. Агенти се зачуђено погледају и напуштају кућу. Пола сата доцније опет се враћају и то овога пута њих десет, и побеснели врше претрес по целој кући, копајући чак и патос... Али Стеву нису нашли, он им је већ умакао.

Отада почиње његов илегални живот, у коме још смелије, још пркосније наставља рад. Полиција га свауда јури, прирађује рацију у граду, али Стеву не може да пронађе. Заједно са Стевом учествује у раду и његов средњи брат Борђе, који се под утицајем млађег брата препородио.

Полиција употребљава све своје снаге да ухапси Стевана, осећајући да је он један од одговорнијих људи народног устанка. Међутим, то нимало не спречава Стевана да и даље појртвотавано ради, савлађујући све тешкоће при ослобођењу свога народа.

Час преобучен у својско одело, час у грађанско, понеки пут са бриковица и ноћерима, али увек са пуним револвером и две бомбе у џепу, ида улицама, у исто време док га побеснела полиција тражи по целој вароши. Стева постаје омљен, о његовој се храбрости говори. Цео народ га воли, обавештава га, крије и помаже. Полиција и шпијуне

хаата страх при помену његовог имена. Град је често преплаћен лецима, али полиције не може да ухапси никога. Она се досећа да је ту умашана черста Стеванова рука и њан се страх меша са бесом. Снабдовен лажним легитимацијама, он путује у Прилеп, Скопље, радећи појртвотавано на организацији народно-ослободилачке борбе.

Долази 1942 година. Врше се припреме за одлазак у партизане. Стева је и овде неуморан. Трчи на све стране, убеђује и бори се против свих оних који говоре да су немогуће партизанске борбе у Македонији. Стржа и Мирче Ацев. Стари другови са демонстрација и штрајкова у Београду, уједињеним снагама предано и појртвотавано раде на ширењу народно-ослободилачког покрета и организовању партизанских одреда.

Као плод овог рада ствара се Први битолски одред. Поред других, у одреду је и Стеванов брат Борђе који треба да буде командир одреда.

У пролеће те године Стеван је у вароши, док битолска полиција бисни, на све стране су хапшења, али Стеван не може ништа да уплати. Једне вечери, када је ишао на заказани sastanak, путем му се приближавао изненада неки висок човек. Био је то Турчијев, полициски старешина, кога је он добро познавао. Стеван само још чвршће стеже дршку откоченог бровниџа и мирно га сачека. Старешина му се приближује: «Ко си ти? Покажи своју личну карту!»

Стеван не вади из џепа легитимацију, већ револвер. Одјекну је пуцањ и старешина се као покошен сноп сруши на земљу. Стеван је имао сигурну руку, куршум је погодио право у срце. После овог пуцања чуо се још један, затим други, трећи, да се ускоро ваздух проломил од пуцања. Уплашени бугарски полицајци и агенти, не знајући шта је у ствари, почели су од страха да пуцају насумце. Трчећи улицама Стеван је покушао да се пробие ван вароши, али је варош већ била блокирана.

Сутрадан су агенти почели да претресају цео град. Али узалуд — Стеву нису могли да нађу. Он је чекао скривен у једној кући, са отшарпанним бомбама и револвером, био је спреман на све. У немоћном басу бугарски фашисти осуђују га на смрт и уцењују са 200.000 лева. Тих дана бугарска војска и полиција разбила су Битолски одред. У овој борби пао је у руке непријатеља и Стеванов брат Борђе. Он се јуначки држи у скомском затвору и један дан после донесене пресуде, заједно са још два друга, Бугари га вешају. И Стеван је другарица такође у затвору, осуђена на 15 година. Али Стева се није обесхрабрио. Погибије братовљева још више је појачала његову храброст и мржњу према злотворима његовог народа. Стева ради дан и ноћ, да се развијене снаге одреда поново сакупе и ојачају новим борцима. Бугарски фашисти га осуђују још неколико пута на смрт и уцењују га још већом сумом. У то време Стева је постао и члан Оперативног штаба Народно-ослободилачке војске за Македонију.

У месецу септембру, на путу за Оперативни штаб, заједно са Митом Богоевским из села Болно, једне вечери остају да преноће у малој шуми из села, који их је приметно, јавља то полицији. Бугари камионима шљу целу чету из Ресна и још у току ноћи неприметно опколжавају место, где се налазе Стеван и Мито. У саму зору отпочела је борба. Два са јунака неколико сати водила борбу, иако су били опколени са свих страна. Када им је нестало муниције, налазили се у безизлажном положају, извршују самоубиство, стављајући запалене бомбе под себе.

Тако је погинуо Стеван Наумов, борец за слободу. Није хтео да падне жив у руке мрском непријатељу. Ступају по градовима и селима нове снаге, његове данас ослобођене Македоније, испуњавају завет који им је оставио својим неуморним животом и херојском смрћу један од првоборца за њену слободу. Полаза, да дотуку фашистичку звер у заједници са осталим братским народима, данас и њихове шире домовине, нове федеративне Југославије, заједно са свима слободољубивим народима. Иду све нове и нове македонске бригаде, раме у раме са борцима из свију крајева наше земље.

«Ке стоимме окој, ке сринеме јарем, ке стопиме здружно жестокиот праг, на вековно братство ке пламнене жарој, и слобода вечна ке огрее праг.»

Писма радне омладине из Војводине — одговор хушкачима

23 о. м. отишла је прва радна бригада у Бербу кукуруза; за њом је 27 о. м. отишла и друга група од 250 омладинца. 40 омладинца Техничке школе се припрема да оде својим друговима у помоћ. Стигле су прве вести из Војводине. Писма пуне одушевљења, радости. Омладине и народ Срема широко и братски примају младе Београђана. За њих, за радну омладину Србије простиру се богате трпезе. Не оскудевају у белом хлебу, сланици и млеку. Омладина по војничком систему живи у чистим становима.

Ево једног од писама које пише другарица Зина Олги Тирин: «Драга Олга, пишемо ти сви ми Војвођани, Добро смо, здрави смо, радимо ударнички. Прилике за живот су изванредне. Стан чист, храна одлична.

Са здрављем смо сви добро. Девојке се такмиче са мушкарцима, ко ће бити боља. Данас, ујавро јутрос, већ други пут идемо на терен. Од куће у којој спавамо дазек је 10 минута. Преклуче смо ишли у суседно село. Дали смо једну приредбу, омладинци су били врло гостољубиви.

Устајемо у пет часова (кажи свима тамо: устајемо без гуњања). Полазимо на рад у 8, а враћамо се у 4 часа поподне. Сва живот се развија плански, кроз другарство, кроз самопрегтор и рад. Поздравља све тамо. Кажи друговима у дому да мислимо на њих, да и они као и ми морају радити и то сада кад нема нас више и боље него раније. Морају сви да буду ударници. Ми ћемо доћи кроз један месец, а дотле здраво, Зина.»

Овако пише радна омладина Србије. Ове речи одлучности треба да буду победојући документ онима којима није у интересу напредак земље. Слуге подмукле реакције убацују у масе: «Не пуштајте омладину у Срем! Кукурузна поља пуне су мина. Они коће да нам униште и побљу децу. Зашто Војвођани нису сами покупили кукуруз?» — сину злобно, док поред њих пролазе колоне младих у Војводину. Њихова подле интриге немају одјака. Њихова резорна подлост о разједињавању омладине Србије и Војводине старе су неуспешне методе.

А омладина иде, не заустављајући се, својим путем. Она је поново — као и безброј пута досаде — доказала да је права ударна снага нове младе државе, на којој се ломе све непријатељске лажи!

Са Црног Врха

1.100 омладинца Србије налази се још на Црном Врху. Формирани у три бригаде, омладинци зајечарског, моравског, лесковачког, нишког, београдског округа, појртвотавано, ударнички руше, секу, заносе дрва. Свој велики завет Титу, своје народу, да ће исцети за потребе Београда 51.000 куб. м дрва, извршавају они свакодневно. До сада је спремно за транспорт 3.811 метара. У непрекидном раду рађају се, нику нови ударници, ударне чете па и батаљони. Још 17 јануара дошла је на Црни Врх омладина моравског округа формирана у батаљоне. До данас је исти батаљон однео победу у дисциплини и раду, зато с правом и часно носи назив «Ударници». Омладинци зајечарског батаљона у изградњи и подизењу пруге промашили су све норме постављене од инжењера. За један дан они поставе 420 м пруге, за четири и по часа истоваре 27 великих вагона шодера за подбијање пруге.

Немањкили не тежак физички посао омладинци граде Београда, којих има 150, испочетка су заостајали за другима. Међутим, они су данас већ стигли и ударници. Њих 62 носили су у једном дану 125 метара.

Омладинца са Црног Врха, војници рада — како их зове један од ударника дрвосеча — имају времена и достижу да се и културно-просветно уздижу. Управо је изишо први број њиховог листе «Млади горосечан». Другарице које су пошле с њима чисто барака, негују болесна другова, пару рубље и кувачу. Дневна нова заједница рада разбија у прах и павло сва маштања и тврђење непријатељске пропаганде.

«Ми ћемо показати својим редом револуционарима да знамо да се организујемо. Ми ћемо им показати што је у стону да учини нова омладина и на какве је подигле спремна. Показало им своју спремност, своју готовност за извршење постављених задатака, делом ћемо показати оданост новој држави, окушећемо се на претречама и ударима и изградњемо се кроз рад и напоран — пише у листу «Млади горосечан» Миле Стојановић.

Овако говори младо покољене Титових јунака. Без фразе и филозофирања они су се чврсто збили, дигли главе, и овако уједињени они сачињавају силу и моћ нове отаџбине.

У ЗНАКУ ТАКМИЧЕЊА ОМЛАДИНА ХРВАТСКЕ ГРАДИ СВОЈУ ДОМОВИНУ, ПОМАЖЕ ФРОНТУ

Мала херојска Банаја, иако неколико пута поплаћена, још је увек неискорпна у давању за своју војску. Њена омладина, главни носилац ударничког стваралачког и борбеног духа, у брзаним темном гради и ствара. Да би осигурали топле домове партизанским породицама, они приступају копању земље за прављење опеке. 250 омладинца и омладинци петрињског котара за два дана ископали је 2000 кубика земље. Као признање за најбољи ударнички рад додељена је заставница «Најбољој омладини Баније у изградњи федеративне Југославије», омладинци села Јошвице, општина Јабуковац. Исто тако је 97 омладинци општине Дреновац ископали 30 кубика земље. Десетина другарице Љубе Гаива из Бијелих Вода радила је при томе по заслу цели дан без одмора. Дух претконгресног такмичења продире у сваку колибницу, обухвата све младо. Омладина општине Галински Трњик у своје замаку објавила је такмичење чак и појединачно. 58 омладинки и омладинца ископило је у једном дану 70 метара кукуруза. Мала налаћена Банаја дала је нашој борби много јунака. Међу њима има много младих, готово деце.

Окружни одбор УСАОХ-а за Банију предво је дипломом у знак признања за ударнички рад 17-годишњем Паји Црљеници. Он је био борец VII партизанске, касније је суделовао у ударним групама које су се бориле против четника. Донео је да сврши електро-технички курс. За време двомесечног такмичења дао је 37 радних дана, убио 7 четника и 3 усташе. Ударнички дух мале, увек несмејане, Јованке Милојевић још живи у наслагама ископане земље за опеку, у изнесеним дрвима, које је мала Јованка за десет дана изнела за НОВ. Њен млади драгоцени живот покосила је епидемија тифуса.

Од 8 до 18 фебруара дала је омладина општине Мали Градац 18 литара крви. Милан Дробњак, из села Мали Градац, спасао је једном раненом борцу живот давши му одједанпут пола литра крви.

Из крушевачког округа

Омладина Гаглова сакупила је за рањенике 40 парн чарапа, 4 пара рукавица, опанка, сапуна и нешто новца. Она се спрема да даје приредбу у корист ранених бораца.

У Крушевцу је одржана приредба на којој је прикупљено 34.000 динара за ранене борце.

У крушевачком срезу ради 13 аналіфетских течања; њих похађа укупно 437 лица. Од свих села највише учесника дало је место Горњи Степаш са 60 и Глобри са 55 лица.

Народ и омладина мале славоните Баније, на којој су са агаришта никле нове дрвене топле кућице, својим несебичним давањем и радом осигурава себи срећан живот.

Кордуњска порушена села већ су давно обраста травом, у њима је још 1942 престао живот. Испод омладинских руку никога је овде, на старом порушеном свету, нови живот.

У двомесечном претконгресном такмичењу омладина Кордуна изградила је 514 бајта.

Откидајући од уста, српски народ Кордуна сакупило је својој хрватској браћи у Далмацији 58.338 кг жита, 5.428 кг граха, 8 кг масти, 462.796 куна доброволног прилога, 147.990 кг жита, 1.431 кг граха и 760 кг масти. Омладина села Латина, општине Подрин, дала је још и уз овај прилог 270 литара кукуруза.

За месец дана претконгресног такмичења 2.111.891 кг хране био је дар славонске омладине својим борцима. Пет омладинки из Бијелог Брда, осејачки котар, изгубиле су своје животе у киши бацача, носећи борцима на помоћ кућу храну. Њихови млади животи обележили су пролазе славонских бригада.

40.000 радних дана дала је омладина животишког котара (среза) за копање ровова. Она је била та која је до последњег часа код надирана непријатеља остајала уз војску у борбеној линији, копајући ровове.

У дрвеним плућима слабо одевене, омладинке села Резовач одлазиле су на посао. Њих 60 у месец дана дало је 1.000 радних дана. Ката Милаковић је сама у једном месецу дала 20 дана.

У месец дана такмичења Славонци су проширили своју организацију за 10.170 чланова.

На обронцима Папука и Псуња леже горска селашка, гневда првих партизанских устаника. Током четири године, она су претрпела много офанзива. У пламену усташког гнева настали су ситне, сламом покривене, кућице и опет нишале. Народ је потпуно економски исцрпљен. Омладинци српског села Бијела, добила је од омладине суседног града Дарувара помоћ од 21.000 куна. Иско у тешким условима, она сакупљени новач шаље у Далмацију.

Омладина Базија, Чађавице, Мислеуца послала је за пострадала села 170 комада разног рубља и 121 комад посуђа, 200.000 куна сакупљено је за Далмацију у округу кашничком.

Овим резултатима, големим ударничким замахом на фронт и у позадини, омладина Хрватске дочекала своју највећу манифестацију — Први конгрес омладине Хрватске.

Омладинска радна бригада на путу за Срем

О београдској радничкој омладини

Током ових дана радничка омладина Београда одржала је своје рејонске конференције. Први пут у историји Југославије, она слободно диже главу, одлучује сама о својој будућности. Конференције имају за циљ што чвршће окупљање свих радничких омладинских маса у један јединствен апарат који ће одиграти, а већ и одиграва значајну улогу у обнову земље. Јуче је одржана конференција радничких руководилаца свих рејона. Претстављајући сваци радничку омладину свога региона, млади руководиоци одлучно и чврсто постављају своје предлоге, здраво запажају недостатке; радничка омладина у државним београдским предузећима већ данас осећа велику одговорност која лежи на њој. Њена помоћ привреди је директна. По страни још стоји огромна велина београдских занатских радника који нису навикли да живе властитим животом из-

ван делокруга свога рада. У државним предузећима већ су организоване ударне петорке — састављене од најбољих омладинца који ће ускоро почети ударничко такмичење. Осим тога створени су планови за разне рејонске курсеве. Неки од њих су већ и прораднели. Као на пр. у Белим водама — вастици — који обавезно посећују сви шегрти. Организују се стручни и машински курсеви у десетом рејону и курси техничког цртања у IV рејону. Велику улогу у окупљању радничке омладине одиграће и развили спортски клубови. Један пример јединства радничке и средњошколске омладине показује VII рејон, где ће се организирати раднички фудбал и средњошколски бокс који ће међусобно да се поведу. Београдска радна омладина ће у својим настојањима имати огромну помоћ окупљена око своје синдикалне организације.

АЛЕКСЕЈ ТОЛСТОЈ

У Москви, у 63 години живота, умро је велики совјетски књижевник Алексеј Толстој, посланик Врховног совјета СССР.

Алексеј Толстој се родио 1883 год. на имању у Волгиним степима, близу Самаре. Почео је да пише још као дечак од десет година, стекавши прво књижевно образовање у својој породици, нарочито од своје мајке, која је била књижевница. За време студија на политичком институту у Петрограду долази у додир са ондашњим књижевницима руске престонице. Тада је писао утиске из свога детињства у облику вилинских прича. Касније је те своје покушаје у другом облику обновио у својим делима «Никитино детињство» и «Златни кључић». Толстојев први роман су: «Под старим виланом», «Иза Волге», «Хроми витез», у којима износи на критичко-реалистички начин живот руског племства. Дат је тај преживели свет са његове негативне и комичне стране.

Као књижевник, Алексеј Толстој се нарочито развио иза Октобарске револуције. Писао је приповетке, романа, позоришне комаде, децију књижевност и чланке. У књижевној обради највише су га занимале четири епохе руске историје и то: епоха Ивана Грозног, Петра I, грађански рат 1918—20 и садашња епоха.

Најзначајнија су му дела: «Хлеб», где се говори о јуначкој одбрани Церицна коју је организовао Стаљин, за време грађанског рата; позната трилогија о Ивану Грозном; «Петар I»; и трилогија «Пут кроз музеј». Ова два задња дела су му донела Стаљинову награду.

НОВЕ КЊИГЕ

После ослобођења у Београду се развила жива издавачка делатност. Издају се политички и књижевни радови наших највиших политичких руководиоца и најпознатих књижевника из народно-ослободилачке борбе. Превод се дела совјетских књижевника која обрађују мотиве из великог Отаџбинског рата, као и дела која изnose живот, напоре и борбу народа Совјетског Савеза на награди социјализма у својој земљи.

У току последњих дана добили смо неколико нових књига у издањима «Културе» и «Просвете»; то су: прва књига «Узоране леднице», романа Михаила Шолохова, која је и пре рата била код нас преведена, ико непотпуно због ондашње цензуре; затим «Они су се борили за Отаџбину», поједиње главе из необјављеног романа, такође од Шолохова, где се говори о совјетским људима, њиховој борби против непријатеља, о животу и приликама великог рата; «За совјетску Отаџбину» друга свеска «Мале библиотеке дашинице». Свеска садржи: «Грегкен», одломак из дела Иље Еренбурга «Рат»; «Каћа», приповетка из ратног дневника Јевгенија Петрова; «Говори Москва», приповетка В. Каверина о совјетским партизанима. Осим тога ј штампања «Историја СССР» у редакцији професора А. Шеттјевова, у технички врло добро опремљеном и јбу «Културе».

РАД НА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНОМ ПОЉУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Ослобођењем већих подручја Босне и Херцеговине знатно је напредовао рад на културно - просветном пољу, тако да до данас ради 205 основних школа у којима учи 16.563 деце. До данас, ради у нашим школама 320 учитеља. На ослобођеној територији стално се одржавају аналфабетски тељачени кроз које је до данас прошло 15.000 лица. Пошто нема довољно стручних учитеља тељачење воде руководиоци који се спремају на посебним једномесечним курсевима. Одржано је 17 тељачења и у њима ослободило 440 руководиоца.

У Херцеговини је одржана педагошка недеља у којој су учествовали учитељи из целе области. На овим састанцима одржана су двадесет три реферата из области народне просвете и народно-ослободилачке борбе.

У његовом недовршеном роману «Петар I», који је послужио за основу историчног филма, приказана је ондашња средина и личности и изнесен је Петар без идеализовања, онакв какав је уистину био: велики реформатор. «Пут кроз музеј» приказује живота за време рата 1914—18 и догађаје у самом рату и револуцији. Ту се нарочито третира проблем руске интелигенције, њено прилажење «домуч», својој земљи.

Године 1943 на свој 60 рођендан добио је орден Лењина, поред ордена Црвене заставе рада, који је већ од раније имао.

Велики познавалац душе руског народа, био је пуно поуздан у његовој снагу. Својим пером је уметнички обрадио — и руске људе, и њихов живот, и дивне слике руске природе.

Значај А. Толстоја као књижевника нарочито се испољио у томе што је успео повезати у својим књижевним делима најбоље традиције класичне књижевности са књижевношћу социјалистичког реализма.

Алексеј Толстој је за време Отаџбинског рата написао велики број чланака, који су прожети мрњином према непријатељу и вером у победу народа Совјетског Савеза (Отаџбина, Страхота снага совјетског народа, Ми нећемо бити потучени).

Сву своју снагу уметника, он је посветио својој совјетској домовини и читавом напредном, слободолубивом човечанству. Једноставним, искреним речима су прожета његова раченице, у којима се обраћа својој земљи и својој отаџбини: «Нема јачег, дубљег ни светлијег осећања од љубави према теби, мајко отаџбине!» На другој страни, раскринкавао је и откривао криве злочине које су Немци вршили над децом, женама, старцима, над незаштићеним народом. Био је главни Иванградске државне комисије за испитивање злочина, које су починили немачки завојевачи. Дубоком мрњином одишу његове странице када говори о хитлеровским зверима, које су дошле да оскрнавје свето совјетско тло, које су хтеле да сруше срећни живот народа у социјалистичкој заједници, које су покушале да уништа поносу и непобедиву земљу Лењина и Стаљина.

Није успео да доживи дан коначне победе над фашистичким завојевачима, да дочека пуни триумф бораца за напредак и културу, али је оставио покољенима своја дела, кроз која је уметнички изразио истину о херојској борби и напорима свога народа за бољу, срећнију и дивни живот «под сунцем Стаљинове управе».

„ПРИЧЕ ПАРТИЗАНКЕ“

У издању омладинског издавачког предузећа «Нолон» штампана су «Приче партизанке» од нашег познатог књижевника Браниа Топића. Књигу је писац посветио «херојској омладини Босне и Херцеговине чији ће сјајетли пример служити малим пионирима будућим трдетиљима наше домовине како се бори и ради за Слободу и Домовину.» Приче су илустроване сликама Иво Кушанића.

99-ти рођендан Цамбула Цабајева

28 фебруара завршио је 99 година највећи песник казахског народа и један од највећих живих песника Совјетског Савеза, Цамбул Цабајев.

Цамбул Цабајев живи и ради у једном од сточарских колхоза Казахстана у близини града Алма-Ате. Он не пише сам своје песме, него их пева уз нарочити народни инструмент — домбру. Песме записује или његов син или који од његових унука.

Цамбул Цабајев нарочито се прославио својим песмама о Лењину и Стаљину, својом песмом о Туркисекој желизници, својом успаванком детету које расте у новом и срећнијем социјалистичком друштву, својим песмама о колхозним стадама и о победи социјализма. За време отаџбинског рата Цамбул Цабајев написао је низ пламених патриотских песама, пуних мржње према немачким освајачима. У једној од тих песама он је поручио свом сину, борцу Црвене армије: «Окамени се, да непријатељ не би прешао преко тебе.» Његов син га је послушао; браико је своју совјетску домовину, пољоњашу и живот за њу.

ЧУВАЊЕ УСПОМЕНЕ НА АЛЕКСЕЈА ТОЛСТОЈА

Да би се сачувала успомена на књижевника Алексеја Толстоја, Совјет народних комесара СССР одлучио је да му се подигне споменик у Москви; да се постави споменик-плоча на кући у којој је Алексеј Толстој живео у Спиридоњевској улици број 2; да се та улица назове по Алексеју Толстоју; да се 1945—1946 године издају целокупна дела Алексеја Толстоја; да се на московском универзитету и на литерарном институту оснују четири стипендије Алексеја Толстоја.

НИКОЛАЈ ЕВДОКИМОВ О ЛИТЕРАРНОМ ИНСТИТУТУ

«Максим Горки»

Прео сам се на трамвај, кад ме неко наједном ухвати за лакат и запита: «Далеко идиш?» Познадох Анатолија Медникова — свог доброг пријатеља с којим се нисам видео већ неколико година. Он ми исприча да се недавно вратио са фронта и да сада посећује литерарни институт Савеза совјетских писаца СССР.

— Истина? — узвикнух зачуђено. — Чуо сам да се врло много говори о овом институту где се спремају талентовани младићи и девојке који сањају да постану књижевници. Али никад нисам могао да схватим како један човек може да се научи вештини књижевника.

— Објасни ми подробије, Анатолије — замолих га ја.

— Шта да ти објашњавам? Пођи са мном у институт и одмах ћеш видети све. Данас је петак. Сваког петка након од нас, на општем скупу студената, чита своје радове после чега се развија жива дискусија. А овај дан ми називамо «стваралачки петак». Данас ће бити сигурно врло интересантно, јер ће нас посетити наши бивши студенти — садашњи књижевници.

Институт је основан на иницијативу Максима Горког. Зато носи његово

име. Горки је видео како се изненада, после Октобарске револуције, појављује хиљаду песника и приповедача из народа, како радник почиње да пише стихове о благодети рада и о задовољству стварања. Свакодневно је велики песник добијао стотинама писама у којима су га молили да дасвоје мишљење о стиховима или причама приложеним у писмима. Ове стихове су обично писали млади, обдарени, али врло неискусни, слабо писмени људи. Горки је одговарао на свако писмо и позивао их да и даље раде. Једном приликом је дошао на ту мисао да у Москви створи такозвани «вечерњи универзитет», где би после рада могли да долазе почетници у писању стихова и прозе, да слушају предавања и добију савете писаца за своје радове. Горки је био уверен да ће такав универзитет много помоћи радницима да постану прави књижевници. Совјетска влада је потпомогла иницијативу Максима Горког, основала је такав универзитет, који је доцније — у 1933 — претворила у литерарни институт Савеза совјетских писаца СССР и дала му име «Максим Горки».

За потребе института била је одређена велика зграда у центру Москве —

АМЕРИЧКИ ОМЛАДИНСКИ ОРКЕСТАР

1932 Дин Диксон, тек што је изишао из средње школе, пуни љубави према класичној музици, организовао је свој први симфониски оркестар. То је била скромна група музичара које је млади Диксон сакупио за прву пробу у једном дому Хришћанске заједнице младих људи. Мало је било оних који су имали од раније искуства, а ансамбли нису дотада ни једанпут излазили пред публику. Их тешких година требало је неколико месеци да се буде без ручка, да би могле да се набаве потребне ноте.

«Куповали смо ноте за виолину једног месеца, а ноте за корнет другог», сећа се Диксон. «Убеђен сам да ћете рећи да смо спремали Шубертову недовршену симфонију».

То је било пре тринаест година. Од тога времена Диксон се развио у значајну фигуру америчке музичке сцене. Са средње школе прешао је на Циулардову музичку школу; затим је добио мајсторску диплому у Колумбији. Он је дириговао и таквим великим оркестрима, као што је Њујоршки филхармониски оркестар, Филаделфиски симфониски оркестар и Симфониски оркестар Националне радио компаније.

роким масама америчке публике. То је данас задатак Америчког омладинског оркестра.

Једне вечери, после пробе са оркестром, Диксон је сисао се подијума и почео да разговара са музичарима. «Мило ми је што видим да вредно радите» — почео је он. «Музику треба дати свету, а не само свирати пред учитељем. Ми свирамо зато што волимо музику и што желимо да је претставимо народу, а не одобраним људима који слушају класичну музику зато што воле да буду виђени у великим концертним дворанама Сједињених Држава».

Диксон сматра да стварање Америчког омладинског оркестра претставља велики напредак. «Као омладински оркестар, ми желимо да од музике створимо оружје којим ћемо се борити против бескорисног трошења омладинске енергије и негативних тенденција».

Амерички омладински оркестар први пут је наступио у Карнеги Холу 16 децембра. Али то је био само почетак. Планирају да будући рад заиста су велики. Уз помоћ Др. Еранга Лорца, професора психологије на Колумбији

Ово није мали успех када се узме у обзир да је Диксон, који још није завршио тридесет година, једини Црнец који је дириговао једним великим симфониским оркестром и да могућност учествовања за једног црначког музичара, у већој симфониској групи скоро не постоји.

Диксон је свестан овога и то је био један од разлога што је он радосно поздравно могућност да организује Амерички омладински оркестар под покровитељством «Америчке омладине за демократију». У овом оркестру, састављеном од младих музичара почевши од 16 година па надаље, Диксон је развио потпуно демократску политику, која не прави никакве разлике у раси, боји и полу. Када прима нове кандидате за свој оркестар, Диксон диригује иза завесе тако да не може да види кандидате. Једини је услов способност музичара.

Омладински оркестар је оличење демократије у широком смислу. Чак и онда када је Диксон радио са својом малом групом у дому Хришћанске заједнице младих људи, циљ му је био да музику одвоји од одобраних концертних дворана и да је претстави ши-

роким масама америчке публике. То је данас задатак Америчког омладинског оркестра.

Једне вечери, после пробе са оркестром, Диксон је сисао се подијума и почео да разговара са музичарима. «Мило ми је што видим да вредно радите» — почео је он. «Музику треба дати свету, а не само свирати пред учитељем. Ми свирамо зато што волимо музику и што желимо да је претставимо народу, а не одобраним људима који слушају класичну музику зато што воле да буду виђени у великим концертним дворанама Сједињених Држава».

Диксон сматра да стварање Америчког омладинског оркестра претставља велики напредак. «Као омладински оркестар, ми желимо да од музике створимо оружје којим ћемо се борити против бескорисног трошења омладинске енергије и негативних тенденција».

Амерички омладински оркестар први пут је наступио у Карнеги Холу 16 децембра. Али то је био само почетак. Планирају да будући рад заиста су велики. Уз помоћ Др. Еранга Лорца, професора психологије на Колумбији

резору старих литерарних традиција, у којој се родио и Херцен, аутор чувеног романа «Прошлост и мисли», уредник и издавач «Звона». Овде су такође долазили и руски књижевници Белински, Пушкин, Брјусов, Мејеровски. У подруму ове куће одржавало се и «Кафа књижевника», којом приликом су вођене велике књижевне дискусије. Сада се у одајама ове куће скупљају нови људи — талентована омладина, од које су многи дошли право из зграда.

Када је уређивала институт, разумео се, совјетска влада није мислила да сва лица која посећују институт треба по сваку цену да постану књижевници по завршетку предавања у њему. Књижевник не може да се направи, може само да се помогне његовом развијању. Због тога је и основан институт. Он даје могућност почетницима, који већ пишу, да нађу што брже свој пут и да добију одговарајуће знање у појединим дисциплинама. Из тог разлога, институт је тако уређен да га не посећује велики број студената — сада пет курсева посећује око 100 људи.

Студентима предају најбољи професори Москве, а нарочита пажња се посвећује такозваним стваралачким практичним радницама, којима руководи највећи совјетски писац као — Леонид Леонов, Константин Фејнин, Иља Селвински, Константин Паустовски, Николај Асејев, Павел Антоколски и др. Неки од студената чита свој нови рад, после кога се развија дискусија и на крају руководиоци анализирају прочитану причу или песму.

— Добро — рекох Анатолију — ваш институт постоји већ више од 10 година; који су ти који су из њега изашли, именуј ми их.

— Данас ћеш их видети — одлучно ми одговори Анатолије.

— А шта бива са онима који су завршили институт а нису постали књижевници? Има ли и таквих међу вама? — распитујем се ја.

— Наравно да има и то не мало. Они раде као уредници и дописници листова, ме да припремају новинара не улази у задатак нашег института. Стигосмо — неочекивано се заустави Анатолије.

У сумраку напрез високу градоу ограду, врт и лепу кућу са стубовима.

Прођосмо једним широким ходником и ступисмо у једну одају где се већ скупило око десетак људи. Они су живо дискутовали о нечему.

Ево наших зидних, руком писаних новина, рече ми Анатолије. Новине су биле савршено уређене, пуне многих веселих чланака и карикатура и ја сам их цела са задовољством прочитао. У специјалном делу новина «Маши на фронту» говори се о учешћу студената у Отаџбинском рату и доносена су њихова писма са фронта. Сазнао сам да десетина студената сарађује у војничким новинама, многи од њих носе ордене, многи ратују као обични пешаци на чан и као партизани. Студент института Платон Воронко учествовао је у коњичком нападу иза Карпата, у саставу партизанске бригаде Ковпака — два пута хероја Совјетског Савеза.

Анатолије ме је дуго водио по институту. Свеуда смо наишли на живе групе студената који су дискутовали и један другог читали. Анатолије ме је одвео у библиотеку. Један од најбогатих московских библиотека «ВУЗ» (Виша учебноје заведење), показао ми кабинет директора института и рекао ми да је овај кабинет напад био дејча соба Херценова. Убрзо је дошла ноћ и ми пређосмо у салон препун људи, који су седели око стола, поред прозора, а стајали су и по ходницима.

Оно што сам сазнао и видео те вечери било је за мене сасвим ново. Један за другим излазили су пред мене људи са стиховима и приповекама, које сам навикао да читам само у дебелим књигама, чије су се песме певале по целој земљи.

Константин Симонс, носилац Стаљинове награде и чувени песник, прочитао нам је своје нове стихове; Маргарита Алигер, такође носилац Стаљинове награде објаснила је шта је за њу значио институт у погледу њеног стваралаштва; Евгеније Долматовски, млад човек слабог изморог лица прочитао је одломак из поеме «Изгубљен, без вести», у којој се прича о песничкој борби у немачкој позадини. После овога учествовао је Сергеј Михалков, познати дејчи писац, аутор популарних стихова са фронта, један од аутора нове совјетске химне; затим познати писци — хумористи Гускин и Слободској, новинар Борис Јампољски и др. Готово целокупно младо покољење совјетских књижевника васпитавало се у овом институту. И ја сам схватио да је у праву био велики Горки када је дошао на мисао да оснује универзитет за почетнике — ауторе.

Међу присутнима сам приметио много студената у војним униформама са орденима и врцама да су били рањавани на грудима. Они су сви били млади, готово сви рођени за време совјетске власти и сада с оружјем у руци на фронтима бране ову власт. Студент Козловски, одликован са два ордена прича ми да је много видео и искусио на грудима. Он је дошао да студира на универзитету да би могао да прича целом свету оно што је преживео, о својој земљи, о људима који је бране и који ће, ако то буде било потребно, жртвовати и своје животе за своју отаџбину. Ето, како ми је одговарао, сваки са којим сам разговарао.

„ПЕПЕЉУГА“

Пионирско позориште Централног одбора УСАОЈ-а спремило је за недељу 4 марта нову претставу «ПЕПЕЉУГУ», бајку у три чина, са две међуигре, са певанањем и балетом. Комад је бриљантно припреман. Ово је десета претставка ове наше младе установе и биће приказана у Народном позоришту на Врачару у недељу, у 15 часова. Цена су од 30 до 150 динара.

Крчма к беселом КОЗЛАЦУ

Познајете ли козлац? Завијен је у зелени плашт. Добро се замотао, па му вири само један дио смеђестог тијела. Као да му је страшно хладно, ма да сунце дивно грије. Тим својим обликом разликује се много од осталих биљака. Ако му одвијеш зелени плашт, видићеш као да се поставио наопако. Глаза му је доле. Обрасла је израслинама, длакама, само су длаке окренуте према корјену. А оно што си видио да вири из плашта као да је тијело.

Принесеш ли га к носу, осјетићеш да мало заудара. Баш тај његов мирис служи за неке кукце као натписна табла: „Крчма код веселог козлаца“. Тај мирис привлачи неке мале кукчице, као пијанце што привлачи примамљива слика чаши пива или боце вина над крчмом. Кукчићи сарађају у кафану. Лако се завуку. Оне длачице не сметају јер су окренуте унутра. Кад уђу, дочека их топла просторија. Заиста топла! Ученици су мјерили температуру у тој просторији и термометар је вазда показвао, да је знатно виша него ван. У топлој кафани кукчи нађу много хране за себе. Нахране се цвјетног праха. Стално улазе нови гости. Само се у једном разликује од обичне крчме. Не можеш напоље. Затворено! Длачице пријече као висока тараба. Баш као кад се неко олије, па нареди да бирташ врата закључа, а сви гости пију на његов рачун. Гости-кукци улазе, гурају се по топлој крчми, зује, хране се. За неколико сати длачице су увенуле. Неко невали на тарабу и излети напоље, а за њим сви остали гости.

Причају да неке америчке кафане имају врата која се окрећу око своје осовине. Гости улазе, гурају врата. На осовини је лукави кафеџија најмјестито трансмисију и спојио је са млином за

онда длачице увену, као да газда отвара врата, да гости могу изаћи напоље: „Хаала лијело, мили гости, ниста ми потребни више! Нагостили се јесте, послужили се јесте, а сад, свако себи!“.

Какав ли су све силе сарађивале док се развио овоко лукав и занимљив уређај у природи, а сличних има много!

Бранко П. Сучевић

ШАХ

ПИОНИРСКИ ТУРНИР У ЈАГОДИНИ

Интересовање међу одашњим омладинцима за шах врло је велико, а појачало се оснивањем омладинске шах-секције и организовањем првог пионирског шаховског турнира.

Јагодински пионир играју лепо и већ теже за комбинацијама. По свим изгледима од њих ће се створити добар шаховски подмладак.

За прво пионирско такмичење јавило се 20 учесника. Укупно је одиграно 111 партија. Прву награду је добио пионир Драгослав Мишић.

Јагодинска пионирска шах-група је једна од најјачих у Поморављу. То ће потврдити будућа такмичења са пионирима Љуприје, Параћина, Деспотоваца, Свилајца и других места.

Д. Н.

СИМУЛТАНА ШАХОВСКА УТАКМИЦА У БЕОГРАДУ

24. о. м. одржао је шаховски мајстор омладинца Светозар Глигорић симултану утакмицу на двадесет таблица са омладинцима из различитих рејона Београда. Утакмица се завршила резултатом 18½ : 1½ за Глигорића. Једину утакмицу добио је Владимир Милочић, а ремизирао је Миливоје Богдановић.

Ово је први наступ Глигорића после четири године. У пројекту су симултанке и других београдских мајстора.

Омладина и шах

У оквиру културног препорода у нашој демократској федеративној Југославији треба посветити пажњу и шаху, као једном од средстава за васпитање омладине. О корисности играња шаха није ни потребно говорити. Није случајна појава да Совјетски Савез броји на милионе организованих љубитеља шаховске игре.

Раније је шах био ограничен само на један део школске омладине. Сада треба учинити да шах постане културна својина не само школске, већ и широких слојева радничке и селачке омладине. Шах треба да постане масован.

У старој Југославији шаховски живот је био потпуно одвојен од осталог културног и васпитног рада. Отуда појава да су омладинци — шахисти сачињавали „свет на себи“, који се ни за шта друго није интересовао до за шах и који је био одвојен од животне стварности. Недовољно развијена политичка и национална свест омладине коју је занимао шах показала се под окупацијом, када је већи део, иначе поштених младих шахисти, својом јавном активношћу на шаху послужило као несвесно оруђе окупатора и његових слугу, којима је требало да прикажу београдски живот мирнодопским, да нема стрељања, да нема свенародне борбе против мрког фашизма. Због тога, убудуће шаховска омладина не сме да се одваја од осталог културног и политичког живота.

Поред тога, шах треба повезати са физичком културом. Раније је шах толико аутономно заинтересовао део омладине, да је она заборављала на свој физички одгој. Шахиста не треба да буде кабинетски пацов, човек вечито затворен у соби. Нашој новој, препорођеној домовини потребни су здрави и снажни синови, spremни и способни да је бране од сваког империјалистичког настртаја. Зато ми више нећемо такав једностран тип шахисте. Конкретно речено, сваки омладинца, ако је члан шаховске секције, треба да буде члан и других спортских секција.

Шаховске библиотеке, шаховске утакмице треба да буду приступачне свима и свакоме. Из шаховског живота треба избацити претежни трговачки моменат који је досад играо важну улогу и у свим гранама физкултуре.

Демократске тековине народно-ослободилачке борбе омогућују и омладини да се омладински шах постави на једну врло широку и здраву основу. Наравно да данас питање обнављања омладинског шаха треба решавати само у оквиру наше народно-ослободилачке борбе, која нам је први и најважнији задатак.

Светозар Глигорић

Одборити

У Београду је одржано омладинско такмичење у групном трчању

У недељу 25. о. м. пре подне у Београду је одржано прво омладинско групно трчање. У њему је узело учешћа око 500 омладинаца и омладинки из читавог Београда. Такмичари су били подељени у три групе:

- I) трчање омладинки на 500 метара,
- II) такмичење омладинаца до 18 година на стази од 1000 метара,
- III) трчање омладинаца од 18—25 година, дужина стазе 1500 метара.

омладинци од 18—25 година била је врло занимљива. На циљ је први стигао Прибић (VIII рејон). Стазу од 1500 метара претрчао је за 5,29 минута. Други је Ђорђевић, такође из VIII рејона, трећи Марко Јукић (I рејон).

Према укупно постигнутим резултатима свих учесника из све три утакмице коначни победник се овог такмичења је VIII рејон (7.295 бодова). На другом месту је I рејон (7.224 бода), а треће ме-

Са недељне трке: такмичари трче низ степенице на Калемегдану

Такмичење је одржано на Калемегдану. Леп, сунчан дан, привукао је поред учесника у трци и око две хиљаде посматрача, углавном омладинаца и омладинки. Већини учесника у трци ово је био први пут да учествују јавно на такмичењу. Мало је њих било који су имали спортске дресове и тркачке ципеле. У некојој за то омладинци су у целу приредбу унели здрав спортски дух и ведро младостиштво.

Најпре је одржана трка на 500 м. У њој је учествовало око 130 омладинки. Прва је на циљ стигла Љиљана Аћимовић (X рејон) за 2,03 минута. Друга Милана Танасковић (III рејон) за 2,05 минута, а трећа Косара Госињкић (II рејон) за 2,08 минута.

Близу 250 омладинаца до 18 година учествовало је у другој трци. Чак се и понеки пионир одважио да конкурише својим одреслијим друговима. Стазу од 1000 метара први је претрчао Ђорђевић (VIII рејон) за 3,55 минута. Други је стигао на циљ Раде Јовановић (III рејон) за 3,57, а трећи Радвановић (II рејон) за 3,58 минута.

Последња трка у којој су учествовали

сто добио је V рејон (6.950 бодова). VIII рејону предата је победничка спортска заставица, а по десет такмичара из сваке утакмице који су први стigli на циљ, добиће спортске значке.

Фудбалске утакмице у Београду

Прошле недеље у Београду су одигране две врло занимљиве фудбалске утакмице.

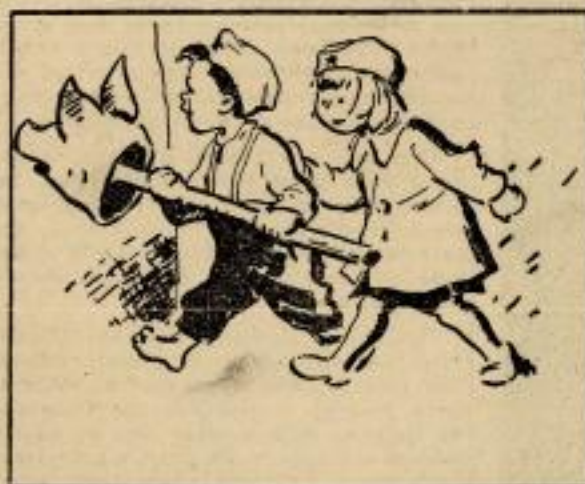
Тим друге чете I батаљона II београдске бригаде играо је против екипе коњичког дивизиона. Резултат је 2:0 за II београдску бригаду.

Утакмица између репрезентативног тима УСАОС-а и репрезентације радничких клубова завршила се са резултатом 3:0. Оба тима дала су врло лепу игру.

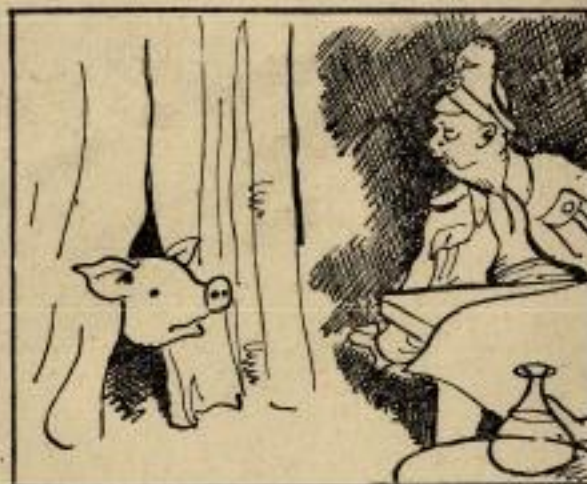
Ова утакмица имала је и нарочити значај због тога што је то била последња припремна борба тима УСАОС-а пред велики сусрет са најбољим тимом Македоније који ће се одржати у недељу 4 марта.

ШВАБА ХТЕО ЈЕСТИ ПРАСЕ — НАСАМАРЕН, ТО ВЕЋ ЗНА СЕ

Цртеж Ње Кушанова

Ђира, Мира, наши мали једну главу извајали, облици савијске главе дали и лепком је премазали.

Намргођен шваба гледа ко му ово мира не да, у екстазу пао права кад угледа савијску главу.

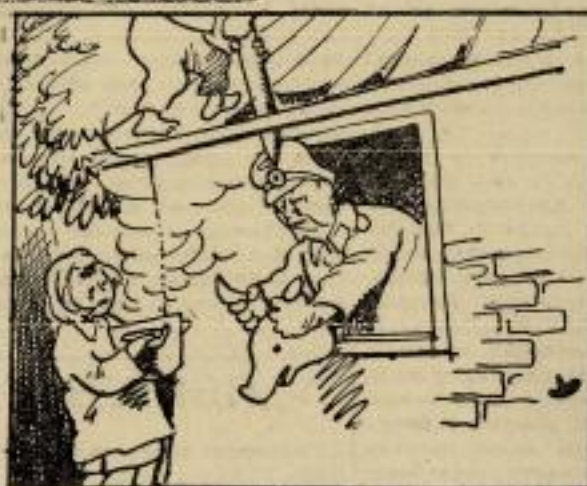
И он лако, брз ко мачна, навикао се да плачка, полетео да је зграби док се савија смеје шваби.

Запрепаћен, он се зграба: — То је опет саботанка! Јер за уши савијске, мисле, руке му се запелиле.

Док се шваба с главом мучи кроз прозор га Мира учи: — Врућа вода, без по муке, одлепниће зама руке.

И кроз прозор шваба једик, да отопи лепак гадик, пружа руке, виче, псује... Не спути што Ђира снује.

Тога часа као стреп, поред носа, поред чела, један оштар колац пао и швабу је приковао.

Двоструко је шваба бијен: запелен је и прибијен. Ђира Миру даље зове да смилујају шапе нове.